Ч. 14 (11.355). Львів, вівторок 22. січня 1929. Оплачено готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. Гол. Редактор приймає від 11–12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: М. сячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 49-41. Друкарні 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

АФҐАНІСТАН.

Львів, 19. січня 1929.

Цілий світ живо інтересується афґанськими подіями, що дійшли в останніх днях, здається, до найбільшого свого напруження. Витаний ще недавно незвичайно торжественно по европейських столицях афґанський король Аманула мусів абдикувати на користь свого брата Іная Улага. Цей коронувався на короля і не утримався на престолі навіть трьох днів. Побідні війська повстанців під проводом Бача Сакао — фактично він зветься Габі Булла Хан — ввійшли до Кабулу та приневолили і нового короля Іная Улага до абдикації. Ось і хід подій за останніх кілька днів.

Куди підуть і як далі розвинуться афґанські події не відомо. Є це загадка. Одначе не це для світа найважніше і не це найцікавіше. Бо для світових політ. сил не важне те, чи буде Афґаністан далі монархією і чи засяде на афґ. престолі Бача Сакао чи хто інший, чи може там прищепиться республиканський лад, а важне те, в обсягу чиїх впливів опиниться тепер цей край, що є ключем до анґлійських Індій. Ось це найважніше, що дуже інтересує політиків і дипльоматів усеї земної кулі.

На основі того, що сталося останніми днями в Афґаністані, треба вносити, що там з побідою Бача Сакао прийшла і побіда анґлійських впливів над більшовицькими. Бо фактично за весь час правління Аманули йшла завзята боротьба за ці впливи між обома названими потуґами. Таким чином ціла афґанська революція, по своїй суті реакційна, є випливом анґльо-більшовицьких змагань. Побіда афґанських повстанців означує рівночасно перемогу анґлійської дипльоматії над більшовиками на одному незвичайно важному відтинку великого азійського анґльо-більшовицького фронту.

Аманула правив усего 9 літ. Він змагав до ґрунтовних реформ у своїй країні та постановив її за всяку ціну звропеїзувати під кожним оглядом. Аманулі вдалося виеманципувати спід анґлійських політичних впливів, які до нього панували в Афґаністані неподільно. Вже через те одно був він природним союзником більшовиків, точніше СРСР, що мають з Анґлією перманентно гострі рахунки. Одначе Аманула заключив крім того зі СРСР дуже корисний для обох сторін договір, що мусіло в Анґлії ще більше скріпити упередження до нього. Афґаністан лежить на дорозі до анґл. Індій. Для СРСР, що хоче мати якнайближчий контакт з індійськими революціонерами, дорога туди через Афґаністан найближча. Приязнь Аманули зі СРСР сама собою давала більшовикам змогу використовувати цю дорогу для своїх звязків з анґлійськими Індіями. В часі останнього побуту Аманули в Льондоні, на анґлійському дворі, тамошні відповідальні політичні чинники робили всі можливі заходи, щоби довести до такого афґансько-анґлійського договору, яким спаралізованоб приязні афґансько-радянські взаємини та уневажнено договір, з якого вони випливали. Аманула на те не пішов. І тому Анґлія не завагалася використати консервативні елементи Афґаністану, противні реформам Аманули, для зорґанізування повстання та повалення його з престола. Це їм, як бачимо, вдалося.

Анґлійці були спершу, як довідуємося з телеграм, за тим, щоби на престолі засів брат Аманули, що й було сталося. Одначе в останній хвилі задецидували інші анґлійські рахунки, коли повстанці приневолили до абдикації і Іная Улага.

Афґанські події тим, що досі сталося, не закінчаться. Навіть у випадку повного втихомирення цеї країни і в випадку повного її узалежнення від Анґлії вона не буде вільна від усяких внутрішних небезпек, за що подбають уже інші суперечні з анґлійськими впливи та ворожі Анґлії чинники. Афґаністан все буде тереном завзятої боротьби тих зовнішних, суперечних собі, чинників, і не перестане бути жертвою чужих політичних інтриг доти, доки не викристалізується остаточно побіда Анґлії над більшовиками або СРСР над Анґлією. Ось чому Афґаністан є тепер осередком уваги всього політичного світа.

Новий політичний скандал.

Таємний меморіял ґен. Ґренера про завдання німецької фльоти — опублікований в Анґлії!

В січневому зошиті льондонського часопису "Review of Reviews" помістив „Nauticus" (псевд. анґл. публіциста В. Стіда) переклад довірочного меморіялу міністра райхсвери Ґренера, в якому він старався переконати провідників німецьких партій про конечність будови панцирника „А“. Німецький соціялістичний щоденник „Форвертс“, що подав зміст цього меморіялу за анґлійським місячником, зазначує, що це нечуваний скандал, аби строго секретний документ, який подано до відома в Німеччині тільки дуже обмеженому гуртові осіб, міг найтися в посіданні анґлійського журналу. „Форвертс“ домагається негайного вияснення цеї справи. Подібне становище заняла вся німецька преса.

Щож міститься в цьому таємному меморіялі, автентичности якого ніхто не заперечує?

Текст меморіялу, мін. Ґренера містить на вступі очеркнення головних проблем, звязаних зі справою будови панцирника. Збройна сила Німеччини може мати на думку Ґренера тільки два завдання: оборону німецької території перед нападом, або оборону невтральности Німеччини.

Перше завдання — це унеможливлення замаху на територію Німеччини й оборона границь так довго, поки Ліґа Націй не виступить з інтервенцією в користь Німеччини. Нині Німеччина зовсім безборонна і просто запрошує до нападу тих сусідів, що мають апетит на її територію. Чиж Польща не гострить собі зубів на Східну Прусію? — питає Ґренер. Після того в меморіялі згадано про італійський замах на Фіюме в часі завішення зброї, про заняття Вильна ґен. Желіґовським і про заняття Мемелю (Клайпеди) литовцями. У всіх тих випадках напад мав за ціль створити доконані факти. Поступовання Польщі є дальшим доказом на те, що подібний напад може знову повторитися, тимбільше, що польські посягання на німецькі території у Східній Прусії і Гор. Шлеську не є ніякою таємницею.

Перейшовши до справи оборони невтральности Німеччини, Ґренер говорить про те, що договори, заключені після світової війни, перемінили зовсім світ, очевидно насильним способом. Вказавши на різкі противенства між Чехословаччиною й Італією, Італією і Югославією, Польщею і Литвою з СРСР, а дальше Анґлією і СРСР, Анґлією і Францією з одного й Америкою з другого боку, Ґренер каже дослівно: „Це тільки справа часу, коли всі ті противенства будуть розвязані на полі бою“.

В дальшому меморіял займається обороною Східної Прусії проти польського нападу і каже, що в такому випадку заосмотрення цього краю військом і муніцією булоб можливе тільки від моря. Німецька фльота малаб тоді такі три задачі перед собою: 1) охорона морських транспортів, 2) інтервенція в боях на побережі, 3) охорона військ сухопутних проти атаків зі сторони моря.

Меморіял розвиває опісля тезу, що нім. фльота, маючи нові панцирники, могтиме виповнити своє завдання далеко краще, ніж при помочі старих лінійних кораблів. Нім. фльота мусить опанувати Балтійське Море і мати перевагу над фльотою польською включно з французькими помічними кораблями.

Для нових панцирників виставлено в меморіялі такі вимоги: вони мусять бути настільки швидкі, аби працювати разом з нім. кружляками і могти вимінати бої з великими боєвими кораблями; вони мусять мати перевагу над ворожими 10.000-тоновими кружляками; вони мусять творити можливо найпевнішу охорону проти підводних лодок і нападів літаків. Теперішні нім. лінійні кораблі тим умовинам не відповідають.

При кінці мін. Ґренер зазначує, що після заступлення давніх нім. кружляків панцирними кораблями нім. фльота повинна мати рішучу перевагу на Балтійському Морю над фльотою польською. Будова панцирників потрібна також для вишколення і вдержання боєвого духа серед німецьких матрозів. Позатим промовляють за будовою також моменти господарської натури.

Ось зміст меморіялу ґен. Ґренера, опублікування якого в чужинному органі викликало немалу констернацію в цілій Німеччині. Яким шляхом попав цей інтересний документ в непокликані руки, досі не відомо.

За океаном.

В память героїв.

В неділю дня 5. листопада м. р. відбувся величавий український похід на український цвинтар у Прудентополіс (Парана, Бразилія), де здвигнена висока могила в память героїв, що життя своє віддали за волю України. Біля могили відправлено торжественну панахиду, а діти зложили свої вінці. Після проповіди на тему, як слід любити Вітчину, нарід розійшовся спокійно до дому. Погода дописала, тому це торжество випало прегарно і полишило глибокий слід у серцях учасників.

Орґанізація українських склепарів в Едмонтоні.

Перед кількома місяцями заснувалася в Едмонтоні (Канада) орґанізація українських склепарів для провінції Альберти під назвою „Ди Юнайтед Мерчентс оф Алберта“. Рух цеї орґанізації так скоро поступив уперед, що нині всі українські торговці в Альберті є того переконання, що такої орґанізації вже давніше потрібно було між українськими крамарями. В самім місті Едмонтоні около 25 склепарів вивісили напис жовто-синьої краски під назвою вище згаданої орґанізації. І за такий короткий час істнування цеї орґанізації члени осягнули великі користи як у купівлі провіянтів, так і інших річей; кращих успіхів годі було надіятися. Коли й на будуче розвій „Українського Торговельного Союзу“ піде таким скорим кроком, то є надія, що Союз скоро зросте до широких розмірів.

Український Жіночий Клюб в Канаді.

Недавно зорґанізувався Клюб Українських Жінок в Канаді і був принятий в членство „Кенедієн Вимен'с Кавнсил“, який має своїм місцем осідку місто Вінніпеґ. Офіціяльне приняття Клюбу Українських Жінок в члени загально-канадійського „Кенедієн Вимен'с Кавнсил“ відбулося 1. грудня м. р. „Кенедієн Вимен'с Кавнсил“ має понад 200.000 членів і є дуже впливова орґанізація в Канаді. Це перший випадок в історії канадійських українців, що наше жіноче товариство прилучилося до загально-канадійської орґанізації.

З Українського Нар. Союзу.

З кінцем листопада м. р. мав Український Народний Союз 33.374 членів, з того 20.406 дорослих і 12.968 дітей. Майно тієї найбільшої української асекураційно-допомогової установи в Злучених Державах перейшло суму 2 міліонів долярів.

Морґан у репараційній комісії.

Американський уряд вислав до Парижа до так званого другого комітету Доза своїм знатоком Джана Пірпонта Морґана, одного з найбільше репрезентативних банкирів Нового Світа. Його іменування є великою подією, бо без сумніву його голос буде рішаючим в справі означення репарацій, які надалі має платити Німеччина і в усіх звязаних з цим інших справах.

Сам Морґан походить зі старої родини американських банкирів. Вже його дід та батько належали до найвизначніших банкирів Злучених Держав. Його самого дуже часто називали „світовим банкиром“. І справді, він є одним з наймогутніших фінансістів світа. Він не лише контролює майже сто американських банків, але також безліч залізничих товариств, нафтових трестів, телефонних і телеґрафічних товариств. Недавно його вибрано президентом американського сталевого тресту, і він стоїть дуже близько до одного велитенського американського автомобілевого концерну, який перевищив своєю продукцією навіть Форда.

Поруч фінансування промислу він здавна займався фінансуванням европейських, південноамериканських, канадійських, а останніми часами також австралійських та японських державних позик.

Підчас світової війни Морґан заступав в Америці фінансові інтереси Анґлії, а також розділював в Злучених Державах анґлійські замовлення на виріб зброї та амуніції. За цю свою діяльність він одержав від Льойда Джорджа в анґлійському парляменті пізніше публичне признання. Його банк брав також дуже ділильну участь у розміщенню в Злучених Державах позичок антанти.

Після війни Морґан проявив себе насамперед тим, що в критичному для франка часі підтримав Францію великими позичками та кредитами. Цим способом зруйнував він усіх, які в Европі спекулювали на дальше пониження франка, а особливо віденських фінансістів. Коли Анґлія переводила відновлення золотої валюти, він дав їй велику допомогу кредитом у висоті 100 міліонів долярів.

В німецьких позичках він досі майже не брав участи. Одначе не підлягає сумнівові, що його визначне становище в міжнародньому фінансовому світі дає йому спромогу мати як найавторитетніший голос також в справі установлення та комерціялізовання німецького репараційного довгу. Особливо треба мати на увазі, що Морґан також особисто заінтересований в результаті париської конференції, бо Анґлія, Франція, Італія і Бельґія ще досі не сплатили значної частини своїх позичок, які він розмістив у Злучених Державах, і гадають перевести ці сплати в більшому або меншому обемі за допомогою грошей, одержаних від продажі німецьких репараційних бонів.

По широкому світі.

Поважно занедужав кардинал Ґаспарі.

Параґвай згодився, щоби його конфлікт з Болівією розглянув міжнародній мировий трибунал у Гаазі.

Бельґійський сенат приняв проект амнестії 72 голосами проти одного і 42 соціялістів, які не голосували.

Альбанський король Агмед Зоґу поручив дотеперішньому премієрові Кота місію утворити новий уряд.

На парляментарній арені.

З ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКОГО КЛЮБУ.

Фінансова політика уряду.

На засіданні бюджетової комісії 14. ц. м., при розгляді бюджету міністерства фінансів забрав між іншими голос посол **д-р І. Блажкевич**. Промовець не погоджується з поглядом міністра скарбу, наче би селянське населення було упривілейоване під податковим оглядом, бо селянство оплачує крім безпосередніх податків, великі податки посередні, а коли міські підприємства приносять дохід протягом цілого року, то хліборобські господарства дають дохід лише раз в рік. Життева стопа сільського населення є нижча ніж населення міського і все ще обнижується. Тому не можна погодитися на підвишку грунтового податку, тим більше, що проект скасування проґресії перекидає весь тягар на плечі дрібних рільників. Вже радше можна би погодитися на маєтковий податок, очевидно із застереженням, щоби він торкався людей справді заможних, бо проектована урядом мінімальна границя майна, яке підлягає оподаткуванню, є занадто низька. Доспіла теж справа скасування 10-проц. додатку до безпосередніх податків. Вкінці промовець просить присутнього міністра скарбу дати виснення у справі обіжника дирекції Банку Господарства Краєвого з 5. травня 1928 р., який говорить про припинення Банком Госп. Кр. всіх кредитів для кооператив т. зв. національних меншостей. Відколи то державні банки в кредитуванню установ тримаються якихось національних критерій? Коли українська кооперація є в більшости сільсько-господарського характеру і підлягала би з того титулу сфері впливів Банку Рільного, то також не можна би тут говорити про кооперацію виключно українську чи взагалі не польську, лише всяку, отже і польську, сільсько-господарського характеру; однак нпр. суто кредитової непольської кооперації арґумент сільсько-господарського характеру торкатися вже ніяк не може. І тому цей обіжник Банку Господарства Краєвого, звернений ясно і виразно саме проти непольської кооперації, вказує також дорогу Банкові Рольному, який і з свойого боку не уділяє українській кооперації ніяких кредитів. Звертається увагу, що Банк Госп. Краєвого не є виключно твором польської держави, бо унаслідив він м. і. майно кол. Галицького Банку Краєвого, якого фонди походили і від українських податників.

Справа учительської прагматики.

16. ц. м. відбулося засідання освітньої підкомісії, присвячене внескові Українського Клюбу у справі новелізації § 58 закону з 1. липня 1926 р. про службовий стан учителів, зміненого декретом з 15. липня 1927 р. Референт **пос. Великанович** подав вкоротці зміст дотеперішніх дебат над цим внеском в освітній комісії і повторив предложені комісії пропозиції: 1) усунути цілком із прагматики з вище наведеного уступу слова „для добра школи“; 2) на випадок залишення у прагматиці можливости переношення учителів „для добра школи“, ухвалити: а) перенесення учителів може послідувати лише після доказання вини вчителеві, якого дальший побут у даній школі був би шкідливий з погляду педаґогічно-морального і б) покликувати до школи вчителя „для добра тієї школи“ можна лише під умовою згоди даного кандидата. В дискусії всі промовці погоджувалися з потребою новелізації згаданого уступу учительської прагматики, признаючи, що цей уступ давав нагоду до зловживань несправедливим переношенням учителів. Посол Корнецький (НД) радить залишити міністрові і надалі право перенесення учителів, однак лише на внесок куратора або окружної шкільної ради, при чому він є к мусить бути докладно умотивований; де нема окружної шкільної ради, своє оречення повинна видати окружна дисциплінарна комісія у характері дорадчого орґану. Посол **Хруцький** дає приклади зловживань із переношенням учителів і пропонує дати взагалі інтересованим учителям право домагатися розгляду їх справи дисциплінарним судом. Посол Вершлєр (НД) признає, що часто переносять учителів з місця на місце не для добра, а для шкоди школи. Посол Пругнік (ППС) пропонує обмежити можливість шкільно-адміністраційної самоволі ухвалою, що при кожному перенесенню мусить бути подана конкретна причина; дальше, що для розгляду скарг перенесених учителів треба створити при міністерстві спеціяльну комісію. Представник міністерства полемізував з референтом і промовцями. Наприкінці засідання посол Стипінський (ББ) признав, що § 58 учит. прагматики не може приймати дисциплінарного характеру. Пропонує створити при міністерстві освіти комісію для розгляду внесків про переношення учителів у складі 2-ох учителів, 2-ох громадян і представника міністерства. Продовження засідання відбудеться у вівторок.

Справа національної термінольоґії.

Дня 17. ц. м. мало відбутися засідання конституційної комісії для внеску Українського Клюбу про введення до польського законодавства термінольоґії „український“ замісць „руські“ і „русіньскі“. Референтом цієї справи є посол **Хруцький.** Однак засідання не відбулося, бо члени комісії із клюбу ББ заявили, що їх клюб ще „не заняв становища“ до тої справи. Предсідник комісії пос. Маковський (ББ) обіцяв вплинути на своїх співпартійників, щоби приспішили своє рішення. Заява послів ББ є надзвичайно характеристична для поглядів і відносин, пануючих у тому таборі та його парляментарному представництві. Всетаки, хоча ми привикли вже до всяких

I. СВЕНЦІЦЬКИЙ.

Національний Музей за 1928. р.

(Продовження.)

Літом була провітрена, прочищена і законсервована значна частина матерій, з яких — можливо — у 1929 р. буде влаштована окрема вистава. Для цього потрібні — відповідне місце і дві більші виставові шафи. Вистава ця була би одним з найкращих показчиків великого мистецького смаку давніх предків наших, що вміли добирати гарне і тріпке.

Вистави поодиноких частин збірок обняли протягом 1928 р.: а) галицькі і наддніпрянські килими, б) вироби мистецького промислу Олени і Ольги Кульчицьких з Перемишля, в) памятки 1848 р. у звязку з 80-літтям знесення панщини і політичного руху Галицької Руси-України, г) українського стародруку і оправи 1573—1799 рр. з честь 100-ліття Оссолінеум, д) памятки світової війни 1914—1918 р. і участи в ній галицької України через У. С. С. До вистави галицьких килимів причинилися своїми предметами: д-р М. Коцюба (1), О. Старосольська (3) і Г. Шухевичева (5), а до вистави 1848 р. Бібліотека Народнього Дому у Львові (15), Музей і Бібліотека Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові (6) і Музей Любомирських у Львові (2), за що Управа Національного Музею щиро дякує на цьому місці прихильникам і другам загальної музеольоґічної співпраці.

Протягом 1929 р. будуть розвернуті вистави віднисканих у Ратинського Союзу архівних і музейних збірок, які вже наспіли до Варшави. На переняття цих збірок потрачено півтора місяця часу і видано загально ґотівкою біля 10.000 зол., з чого непокритою лишається майже половина припадаюча за збірки Народнього Дому та Ставропигійського Інституту. Історія віднискання і загальний звіт будуть подані до загального відома у відповідному часі при відкриттю поодиноких вистав.

Внутрішня праця в Музею дала такі вислідн: приріст 2800 предметів, записаних до 27.050-го числа; 1424 гостей, з чого 624 молоді; обслуга в науковій роботі 64 осіб 302 предметами; 866 полагоджених справ біжучих і 1100 позицій рахункових на суму біля 60.000 зол. Сплата гіпотечного довгу і ревіндикація музейних збірок збільшили видатки вдвоє.

З приросту припадає: 187 чч. на історію мистецтва, 171 на книгозбірню, 355 штихів, 48 дереворитів, 6 літоґрафій, 7 репродукцій; 443 фотоґрафій — у чому 10 мистецьких М. Мокрицького; 72 рисунки (Меґика, Вацика, Драгана, Холодного, давні — Панова, Михайлова); 5 малюнків Труша (3 на єгипетські теми і портрети 1897 р. Франка і Драгоманова, порізані корпорантами в Академічному Домі) і 2 портрети покійного Коцького.

Окрему ґрупу приросту складає збірка фотоґрафічних неґативів бл. п. В. Шухевича 1108 штук типів, видів і людових ґруп. В інших відділах прибуло: 16 предметів побуту, між якими заслугують на особливу увагу — чумацький віз з Березова від п. С. Ґеника, дві сохи поч. XIX. в. і сволок 1789 р. Юркевичів із Львова від п. Децета; 5 килимів кін. XVIII. і поч. XIX. в.; 169 писанок; 58 витинанок з Холмщини; 4 гуцульські глиняні вироби; 8 різьб, у тому царські двері 1691 р.; 17 археольоґічних предметів (в тім 4 палеолітичні); 1 візантійська олов'яна привісна печать (булля); 5 зломків камяних кольон з Крилоса від п. радн. Чачковського; 652 монети, 15 банкнотів, 2 медалі; 5 ікон XVI. в., 16 ікон XVII. в., одна велика кін. XVII. в. з гр. кат. митроп. Капітули у Львові, одна з 1718 р.; 16 рукописів, серед яких є 2 ориґінальні Д. Зубрицького, один Хмельницького 1650 р., Отечник почаївський 1769 р. і збірник інтермедій XVII. в.; 57 акта XVIII. в., 78 карти; 1 латинсько-польський збірник з метеорольоґії, лікування і малювання; 24 кирил. стародруки з низкою дуже гарних дерево- і сталеритів і 9 рідких латино-польських стародруків.

На цей приріст склалися перш усього — закупна на 5130 зол. і дари: Основника о. Митрополита А. Шептицького 17 рідких стародруків, 4 рукописи, 2 „кунстбухи“ XVII.—XVIII. в. і прекрасний чисто-вовняний килим кін. XVIII. в. подільської роботи із стилізованими квітами у вазах, та дари 130 осіб з вкладом 2777 речий: дир. Андрохович з Сокаля, проф. Антонович з Праги, проф. д-р Антоневич з Варшави, Большаков Н. С. з Москви, Бандрівський, проф. Болін Струве з Люнду, Бібліотека Публична з Ленінграду, Видавництво „Д. М. С.“ з Франції 13, Болгарське Посольство з Праги 2, мітрат Войнаровський зі Львова 40, о. Воскрес з Підгородців 2, Вацик з Берегова 18, Возняк зі Львова, Волицький зі Львова 15, інж. Васюта 13, Видра з Праги, Величко зі Станиславова 8, о. декан Вербинець з Берегів Дол., д-р Гординський зі Львова 2, о. Горалевич зі Львова 6, радн. Громницький зі Львова, о. Горницький з Білки, Гриневичева зі Львова, Гриневич зі Львова 16, о. крил. Гірняк зі Станиславова, Гриник зі Селиськ, д-р Ґембарович зі Львова, Ґеник з Березова, архидіякон Діонізій зі Львова 2, Дуткевич зі Львова 4, Державний Музей з Чернигова, Драган з Тустанович 2, Драган зі Львова 38, Децет зі Львова, Департамент Штуки Мін. Освіти 3, Етноґраф. Музей в Празі, інж. Земкевич з Варшави 3, о. кан. Зубрицький з Перемишля 3, Зарембський з Ленінграду 2, Жидівська Віроісповідна Громада у Львові 2, Кладочний з Космирина, Кіт з Космирина 58, Колінковський з Білої, Купченко з Черновець, Комітет Церковний з Хлопчиць, Комарницький з Перемишля, проф. Константинович зі Львова 5, Калужняцька з Доврець 305, Качмарська зі Львова, о. д-р Костельник, Козак зі Львова, Коржнівський з Бразилії 19, Комітет Церковний зі Сколього 13, Консульство СРСР зі Львова, Кричевський з Київа 2, Коханий з Ужгороду, Гр.-кат. Капітула митрополича, д-р Коцюба зі Львова 2, Липинський, Лушпинський з Товстенького 6.

(Докінчення буде.)

несподіванок, важко допустити, щоби уряд хотів надалі підтримувати в офіціяльній термінольогії анахроністичний дивогляд, який служить нині лише зброєю в руках одної україножерної ендецької партії та хіба ще її сателітів, галицьких ренегатів, москвофілів, і який набрав лише образливого для нас характеру. Справа національної термінольогії є справою національної чести і як таку трактує її ціле українське громадянство. Так само трактує воно і внесок Українсько о Клюбу в тій справі.

Судові справи.

Дня 16-го ц. м. на правничій комісії при справі новелізації декрету про судовий устрій двічі забирав слово пос. **д-р В. Загайкевич** проти доступу адміністраційних службових і військових осіб на судейські посади. Дня 17-го ц. м. пос. **д-р І. Блажкевич** на тійже комісії виступив проти пропонованої підкомісією вимоги для присяжних суддів, щоби вони мусіли вміти читати й писати по польськи. Вимогу цю комісія справді счеркнула, залишаючи лише вимогу грамотности взагалі (не конче по польськи) і розуміння польської мови.

Господарський плян.

(Від нашого постійного кореспондента.)

Луцьк, 16. січня 1929.

Є очевидним фактом, що економічний рух на північно-західніх землях усе зміцнюється. Не сьогодня він почався. Волинь памятає господарські наради, зізди, ради, творення повітових кооп. союзів і т. п. Були-то часи свого роду романтики, так властивої українцям російської займанщини. Часи соломяного вогню, ототожнювання слова з ділом, віри, що „само собою зробиться“, що маси „побіжать“, аби тільки їм гукнути, що між бажанням і здійсненням його майже нема жадної віддалі й т. д.

А через деякий час настала реакція. Життя почало бити й торощити романтичні пляни. Воно показало, що для кооператорів мало запалу, а що до нього потрібні ще знання; що кооперація, будована зверху на кредитах „Сполем“ чи інших, є будівлею на піску; що повітові союзи, не збудовані на життєздатних сільських кооперативах, мусять як не сьогодня — то завтра вмерти, та що взагалі рух, одухотворюваний надіями на сторонні засоби, підмоги й протекціонізм, є рухом псевдокооперативним.

А найголовнішою наукою невблаганого часу було: що кооперація і взагалі економічна робота — не забавка.

На щастя, цей удар не зломив живучих українців і не відняв у них охоти „пробувати“ й надалі. Кооперативний рух знову розвинувся. Має він тепер свої добрі сторони: зміцнюється й поширюється ідея самовистарчальности, кооперація будується знизу, ставиться вона фахово й стає народнім господарчим чинником.

Треба до цього додати, що все сказане відноситься лише до частини кооператив, що належать до українського ревізійного союзу. Другаж частина т. зв. українських кооператив, як споживчих, так і кредитових усе ще плентається по чужих загумінках і не має відваги стати фактично українською. Безідейність і безпрограмовість цих кооператив, у які вмовили, що без чужих підшкірних впорскувань, взагалі на світі не можна жити, — надзвичайно шкодить ширшому кооперативно-господарському здвигові. Як елемент розбиття й дезорієнтації, створюються ще штучно мішані кооперативи з українською більшістю в масі членів і меншістю — в зарядах.

При такому розбитті як кооперативних керманичів, так і членської маси не міг повстати якийсь єдиний господарський плян. А час уже цього вимагає. Саме селянство в розмовах уже упоминається роботи ширшої та ріжносторонньої. На це наводять його потреби щоденного життя: необхідність набувати сіл.-госп. машини й знаряддя, спроваджувати штучні погної й культурне насіння й нарешті шукати корисніших форм збуту своїх продуктів.

Здорова частина українських кооператив (без [illegible]) виявляє помітну тенденцію розширюватися й розвиватися. Інші-ж, з ростом національної свідомости селянства, все більше тратять органічний звязок з загальним життєвим розмахом мас; в майбутньому вони або зіллються з першими в єдиному господарському морі, або завмруть, — це ясно.

Але й та здорова галузь української кооперації не виробила ще собі ясного господарчого пляну. На перешкоді стояло богато причин. Треба було творити те, що було найлекше й до чого був підготовлений бодай деякий ґрунт. Тим найлекшим були споживчі кооперативи, і в цьому напрямку пішла майже вся робота.

Одначе, як сказано вище, селянство вже оглядається за більшим. Самі сільські чисто споживчі кооперативи не можуть уже задовольнити вимог життя. Сільсько-господарська маса потребує більшого, ніж споживчу крамничку, що конкурує з крамничкою жидівською. Є потреба, поза споживчим крамом, у інших предметах сільсько-господарського характеру, а також у зорганізованому збуті своїх продуктів: збіжжа, клочча, меду, хмелю, яєць, грибів і т. п. Продаж усього цього ведеться поза сільською споживчою кооперативою, значіння якої в очах селянства падає через те до мінімума.

Отже, міський тип споживчих кооператив на селах є за вузький. Він мусить улягти змінам і набрати якоїсь іншої форми сільсько-господарської — з уріжноманітненням операцій. Але для цього потрібні з одного боку, відповідні кредитові інституції, а з другого боку — ширші повітові сільсько-господарські кооперативи. Під цей час на всіх північно-західніх землях ні одної такої сільсько-господарської кооперативи нема; натомісць польських є чимало й наш селянин обминути їх не може. Нема також і промислових кооператив і не тільки в зреалізованому вигляді, але й в ідеї.

Умови, в яких істнує наша кооперація, що змушена боротися на всі боки проти нищучих замахів, надзвичайно тяжкі. І годі зараз говорити про якусь широку роботу.

Але плян такої ширшої господарської роботи, застосований до сільсько-господарського характеру країни, вже повинен би в нас бути. Маючи такий плян, лекше булоб кооперативи першого ступня наближувати до реального життя й підготовлювати ґрунт до ширших будов. Такий плян моглиб виробити господарські чинники лише спільними силами. Пильнувати-ж його й переводити в життя повинніб спеціяльні повітові, воєвідські й краєва господарські ради, зложені з представників усіх видів кооператив та інших сільсько-господарських орґанізацій.

Оскільки є життевою потреба подібних обеднуючих і кермуючих господарських орґанів, свідчить факт повстання в одному з повітів Волині подібного провізоричного обеднуючого осередку під назвою „інструкторського відділу“ при одній з установ.

В. Островський.

„Хора справа“ і хороблива уява.

„Хора справа“, — це, на думку орґану Мілюкова „Последнія Новости“, справа змагань до самостійности, які все наново проявляються в межах Радянського Союзу. А хороблива уява московської еміґрації з приводу цих змагань малює собі страшні картини національного утиску над москалями на Україні під більшовицьким пануванням.

Істнує в Парижі журнал „Прометей“, присвячений обороні національних інтересів народів Кавказу, України й Туркестану. В цьому орґані один професор українського університету в Празі умістив статтю, де висловив теоретичний погляд, що „кожний нарід має право для оборони себе від нападаючих, вступати в переговори з іншими народами та їх урядами і ставити питання про свою незалежність на міжнародній ґрунт“.

Ця стаття вивела з рівноваги й орґан московських соціялістів-революціонерів ґрупи Керенського „Дни“ й орґан Мілюкова „Последнія Новости“.

Керенський з усіх сил старається переконати автора, що за винятком „одностороннього“ відділення національностей (а власне тут „собака закопана“, як кажуть німці), він є справжній федераліст, який завсіди обороняв автономію України. Ми добре знаємо, як він це робив, і тому розуміємо автора цитованої статті, коли він уважає Керенського за крайнього централіста і представника народу-гнобителя.

„Последнія Новости“ уважають, що в Радянському Союзі панує нездорова як соціяльна, так і політична атмосфера. Одначе вони не мають жадного зрозуміння і не хотять мати його для самостійницьких змагань в границях Радянського Союза. Вони уважають за потрібне, так само як це роблять „Дни“, годувати свою публику брехливими „листами з Москви“ париського виробу.

„Дни“ надрукували, а „Последнія Новости“ з коментарами передруковують один такий „лист з Москви“, в якому оповідається стара байка про те, ніби більшовики жорстоко переслідують „великоруський шовінізм“ і підтримують націоналізм інших народів. „Це протиставлення пробують навіть, марксівським методом, уґрунтувати з соціяльного боку. Як показується, націоналістично настроєними є в межах Російської Федеративної Радянської Республики і в національних республиках „кулаки“. Та коли московських „кулаків“ треба викорінити з коренем, узбекстанських та інших „кулаків“ треба навпаки підтримувати, „бо властивий цим елементам шовінізм є знарядом самооборони проти великоруського шовінізму“. Не можна вигадати більше діявольської політики і більше сприятливої для сепаратистів, ніж ця, яку кореспондент приписує Сталінові та Ларінові. В імя цеї політики відбувається також насильна „українізація пролетаріяту“.

Ми знаємо, що свого часу власне Ларін счинив крик у Москві з приводу утисків над жидівською та московською меншістю, яких ніби то допускаються над ними на Україні та з приводу „примусової“ українізації пролетаріяту на Україні.

А тепер раптом на сторінках московської еміґраційної преси цей самий Ларін заявляється сторонником винищення московських куркулів і підтримування українських та інших. Спекуляція цеї преси ясна — вона хоче зовсім природний процес відродження та розросту сили української нації, який відбувається в рамах Радянського Союзу, не зважаючи на всі перешкоди, й здобувається тяжкою боротьбою, представити, як штучний витвір.

Була колись серед москалів популярною брехня про те, що український рух, це „австрійська інтрига“, пробують вони тепер зробити з нього інтригу більшовицьку. Політика людей, які привикли боротися зі своїми ворогами брехнею та провокацією. Та українська народня мудрість слушно каже: „брехнею світ пройдеш, та назад не вернешся“. Таке сталося вже і з московською еміґрацією.

Якої вони співають!

Про мандрівний хор українських студентів з Варшави.

Студенти українці варшавських високих шкіл улаштували виступи свого хору в ріжних містах Волині, а між іншим і в Луцьку. Мета дуже добра: допомогти незаможним студентам. Молодь — наша надія. Хто-ж не відгукнеться на її заклик! І по інших містах українське громадянство на те щиро відгукалося.

Інакше вийшло в Луцьку. Тут до кожної справи мусять прикласти руку реґіоналісти, щоб її... попсувати. Де-кому з тих кол захотілося зі студентського виступу надбати капітал. В числі організаторів прозвучало прізвище: Сеґейда (посла чи його брата студента). А далі таке: „Просвіта“ запропонувала своє помешкання й цілковито безплатно. Відповідь була коротка: польське громадянство до „Просвіти“ не піде, а українське громадянство „Просвіту“ теж бойкотує.

Під цим „українським громадянством“ треба розуміти кількох „реґіоналістів“, що для відтягнення публики від „Просвіти“, закладають „реґіональний“ клюб „Рідна Хата“, в той час як усе українське громадянство підтримує „Просвіту“.

„Нам аби більше грошей!“ заявили організатори та йдучи до цеї мети, улаштували концерт-баль у „домі стоважишень польскіх“, заплативши за помешкання 150 зол. Українське громадянство, ображене таким зневаженням „Просвіти“ й такими сучасними студентськими „ідеалами“ (ґрунт то форса!) концерт-баль збойкотувало. Було на ньому всього кількох „реґіоналістів“, головним чином з прихильників польонофільської „Рідної Хати“. А решта — чужинці. В результаті — матеріяльний підсумок нижчий, ніж міг би бути в „Просвіті“.

Але важне що інше: те гірке почуття, що викликали студенти, той страх за майбутнє нації, що впаде на руки цеї сучасної молоді. Невже в вас, панове, ще в такому молодому віці найвищою метою є гроші, незалежно від того, звідки вони походять? А щож буде з вами далі? Невже-ж для вас нема жадного почуття до братів, до „Просвіти“, до національної ідеї? Невжеж вам байдуже, що українське громадянство червоніє за вашу безпринціповість?

Просвітянин.

Ще про православний церковний собор.

Вияснення посла Ів. Власовського.

Від посла Івана Власовського (член клюбу УСРП) дістаємо такого листа:

Прошу Шановну Редакцію не відмовити умістити на сторінках „Діла“ цих кілька слів вияснення, викликаних статтею п. В. Островського „До церковного собору“ в чч. 7. і 8. „Діла“ за цей рік.

Критикуючи в названій статті проект „Положенія о предсоборном присутствіи“, надрукований в російській газеті „За Свободу“ (ч. 299 мин. року), п. В. Островський пише: „Згаданий проект ординації чи правильника Передсоборної Ради був опрацьований спеціяльною комісією, виділеною зі складу митрополитальної Ради. До цієї комісії входили представники українців і білорусинів. Тому то ще більше здивування викликає цей проект, у якому національний момент цілковито пропущений“ („Діло“ ч. 7.).

Як член названої п. Островським комісії, в котру був обраний Митрополитальною Радою як раз в характері представника від українців, мушу

ВІДГУКИ ДНЯ.

На ріках вавилонських...

Національна жалоба — добра річ. Добра, потрібна, хосенна, корисна, повчаюча і виховуюча. Залежить тільки, по чім ця жалоба, хто має її додержати і хто її постановляє.

Щодо першої умовини — „по чім" — то нема сумніву, що в нас є до цього підстави. Мало того. Кожний рік приносить стільки нових нещасливих подій, що напевно за десять літ можна з того приводу робити жалобу.

Щодо другої — „хто має її робити" — теж ясно. Що правда досі ще невирішено, чи обов'язані до цього 4, 5, 6 чи 7 міліонів. Українці вневняють, що сім, поляки бігмаються, що чотири, але ні одні ні другі напевно не знають і тільки страшать. На кожний випадок є кому жалобу робити.

Третє питання — „хто її постановляє" — тут справа дещо заплутана.

Увляю собі, що такі всякі жалоби повинні би зарядити батьки народу. В нас на батьків народу в останнім десятилітті був трохи неврожай і тому не дивиця, що забрали голос внуки народу.

Дехто з цього приводу кривився, дехто відказував, але тільки тоді, як говорив неофіціяльно. Офіціяльно кожний погодився, бо плисти проти хвилі в нас нікому й не сниться.

Проголошено жалобу.

Отже ніяких публичних забав, вечерниць, балів, а весь зайвий заробок на „Рідну Школу"...

Теоретично: Рідна Школа дістане в одному році стільки грошей, що забезпечить своє істнування на два-три століття.

Практично: Ще не знати.

А тимчасом...

— Йдете, пане-дію, на „Маланку"?

— Ні, пан-бродію, Волю дати на „Рідну Школу".

Обидва стрічаються в „Багателі"...

А в іншім місці:

— Хто зна, чи це не вийде нам на добре, що цього року не вільно бавитися публично.

— Певно, що так.

— А з каварнями як?

— Ну... Каварні, маю враження, не підтягнені під публичні забави.

— Ще каварні... може, але „бар" не повинен би...

— Напевно ні.

Обидва стрічаються в „барі" „Варшави".

Ще ніодного року не сумували так українці на „Маланки", як у році національної жалоби.

Бесіда — майже порожна. Молоді танцери поважно засіли до карт (Ремі, Рамі, Румі), старші поважно походжали по салях (одна, дві, три). А все це під серпанком чорної крепи десятиліття. Ніхто й не думав про гучну забаву, бо раз — публична саля, а друге — жалоба.

Зате в приватній „Багателі", „Варшаві", „Люврі" — лихом об землю, грішми об стіл, а душею об танцерку. Над ранком, кажуть, тринацята платня різала гопака з звананцятою, а вексель чарльстонував з позичкою.

Національна жалоба, сувора і безкомпромісова, вперше перейшлася по Львові...

Можна собі представити, скільки заробить „Рідна Школа", коли ця сувора пані постійно засяде в нашім місті.

А внуки народу можуть бути горді. Добре обдумане і консеквентно переводжене діло, мусить дати відповідні наслідки.

Галактіон Чінка.

ствердити: 1) проект ординації чи правильника Передсоборної Ради, надрукований в ч. 299 газети „За Свободу", зовсім не є проектом, опрацьованим ніби тою організаційною по скликанні собора комісією; 2) Комісія та не займалася жадним проектом ординації чи правильника Передсоборної Ради, як і взагалі питання про створення такої Ради не було предметом нарад ані в комісії, ані в Митрополитальній Раді. А тому і закиди „представникам українців і білорусинів", котрі робить п. Островський, розбираючи проект ординації Передсоборної Ради, уміщений в газеті „За Свободу", спрямовані абсолютно не по адресі. Таке „непорозуміння" з тим проектом у п. Островського видається дивним, коли звaжити, що в тому-ж ч. 299 редакція газети „За Свободу" пише „Сегодня мы опубликовываем доставленный нам сторонниками соборнаго строя в нашей правосл. церкви проект положенія о предсоборном присутствіи..." Невже від цими „сторонниками соборнаго строя" п. Островський міг зрозуміти митрополитальні сфери? Алеж редакція газети ясно далі пише: „Нельзя отрицать того, что он (доставлений їй проект) совершеннее проекта синодальнаго..." Мені невідомо, чи є який синодальний проект ординації Передсоборної Ради (здається теж нема), але знов категорично стверджую, що комісія, виділена Митрополитальною Радою в серпні мин. року, питанням про утворення виборної Передсоборної Ради, чи якої іншої, зовсім не займалася, виробляючи постанову про вибори до самого церковного собору, а також регуляміном для того собору. Проект же ординації Передсоборної Ради, критиці котрого п. Островський присвятив свою статтю в „Ділі", є очевидно приватною ініціятивою, а походить, як видко, з російських кол.

З поважанням

Ів. Власовський, посол до сойму.

м. Луцьк, 14. січня 1929.

Свято Йордану у Львові.

Львів, 19. січня 1929.

Цьогорічний день Йордану зимний і сніжний з заметілю. Але не зважаючи на те, традиційне свячення води у львівському Ринку відбувається при небувалій скількости народу. В святі, що почалося в 10. год. ранку, беруть участь усі львівські парохії з процесіями і все столичне греко-католицьке духовенство. В церемоніяльному поході бачимо представників усіх наших центральних установ. Впорядчиками походу пластуни. Сам похід робить імпозантне враження. В цілому Ринку гомонять українські коляди і щедрівки, співані як окремими хорами, так і поодинокими процесійними відділами. Незабутній образ!

Сам акт свячення води відбувся в басейні напроти аптики Терлецького. Обряду свячення доконав в заступстві о. митрополита о. мітрат Базюк в асисті всіх членів греко-католицької митрополичої капітули і численного львівського духовенства. Співали на переміну хор питомців греко-кат. духовної семинарії і хор радн. Купчинського. Весь Ринок був набитий богатотисячною масою народу. Трамваєвий і всякий інший комунікаційний рух був у часі свята цілком припинений. Ціле свято відбулося в зразковому порядку. По скінченні свята біля басейну товпилися вірні, що брали свячену воду, до другої години пополудні.

Рівночасно відбувався другий акт свячення води перед статуєю Богоматері на Марійській площі. Це свято урядили військові частини для греко-католицьких жовнірів львівської залоги. В тому святі взяли участь представники ґенераліції і цивільної влади. Відправляв військовий духовник майор о. Стеткевич. В святі приймали участь, як довідуємося з польської преси, і римо-католицькі капеляни. Почесний відділ війська віддав три сальви, а в часі свята грала орхестра. В тому Йордані взяли участь також представники Ставропигії та „Народнього Дому" і трохи польської публики.

Третє свято Йордану для православних жовнірів львівської залоги відбулося при вул. Курковій при співучасти почесного відділу війська, орхестри і кольонії православних мешканців Львова — еміґрантів. Брали участь у ньому і деякі інші москвофіли. На цьому святі були теж представники військової і цивільної влади. Учасників разом з цікавими не було більше двох сотень.

—o—

Вийшли на волю.

Нас повідомляють, що разом з д-ром Богданом Гнатевичем вийшло на волю дня 15. І. п. р. ще кілька осіб, що були арештовані в перших днях листопада 1928 р., а саме студенти: Пляцко, Гела, Шиманський і Мурин.

—o—

Арештування селян із Батятич.

Вступне слідство в справі кровавих подій в Батятичах біля Жовкви вже покінчене. Дня 18. січня привезли до львівських арештів арештованих (на припорученя сл. судді Дуніковського зі Львова, що веде слідство) *28 батятицьких селян.* Їм закидають злочин публ. насильства. Між арештованими є *девять жінок* и одна *16-лїтня дівчина* Настя Барилка. Кількох із арештованих є ранені сальвою поліції, а то: Степ. Чобернак (в ногу), Вас. Курович (у шию) й Ева Забра (в руку). Цих арештованих віддали до вязничного шпиталю.

—o—

Пос. Роя про українців у польськім війську.

Варшава, 20. січня. Дня 18. січня на засіданні соймової бюджетової комісії підчас дискусії над бюджетом мін-ства військових справ пос. Роя (Ст. Хл., бувший генерал) звернув увагу, що в деяких полках є до 40 проц. інших національностей, головно українців. Він гадає, що з політичних і бюджетових причин було би справедливо позволити українцям зорганізувати українські полки.

—o—

Польський уряд годиться на переговори з СРСР.

Льондон, 20. січня 1929.

Варшава, 20. січня. Польський посол у Москві Патек вручив 19. січня нар. комісареві зак. справ відповідь польського уряду на останню більшовицьку ноту. Відповідь цю привіз зі собою пос. Патек із Варшави. В ноті сказано м. і., що коли Зл. Держави ратифікували Кельоґів пакт без змін, то польський уряд може зачати переговори з урядом СРСР у справі предкладаного протоколу. Польський уряд висловлює вдоволення, що СРСР не має нічого проти участи Румунії в протоколі. Щодо предложення більшовицького уряду, щоби Польща взяла ініціятиву в справі виснення становища Румунії щодо приступлення її до будучого протоколу, то польський уряд готовий до цеї ініціятиви. Балтійські держави заявили, що вони готові приступити до Кельоґового пакту, тож їх правне становище не ріжниться нічим від становища інших держав, які зголосили приступлення до пакту, але ще його не ратифікували. Що їх парляменти досі не ратифікували пакту, це не може бути арґументом, щоби ці держави поминути в предложенні уряду СРСР, хочби з тої причини, що досі і Польща не ратифікувала Кельоґового пакту, але це не перешкодило більшовицькому урядові предкладати Польщі підписання протоколу. Польський уряд далі піддержує своє становище, що балтійські держави, коли висловлять готовість, повинні взяти участь у підписанні протоколу, незалежно від того, чи в хвилі підписання його Кельоґів пакт буде ратифікований цею чи іншою балтійською державою.

Аманула готовиться до війни.

Аманула є тепер у Кандахарі (343 км. від Кабулу) і до двох місяців хоче зорґанізувати армію, а як сніги стають у горах, вирушити на Кабул. На домі, в якім живе Аманула, має королівський прапор. „Дейли Експрес" приносить вістку, що Аманула утік із столиці не літаком, а переодягнений перекрався нічю почерез повстанський табор. Покищо Аманулу проголосять королем Кандахару. До Кандахару поїде й брат Аманули 3-денний король Іная Улаг. Аманула готовиться до походу на Кабул; має 4000 армію з вірного племени Дюрані та Монанд. Вожд повстанців Бача Сакао (що в перекладі значить „син водоноса") проголосив себе королем під іменем Габіб Улаг Хан Ґазі.

Більшовицька кіннота над афґанським кордоном.

Москва, 20. січня. В більшовицьких колах соcтановили пересунути відділи кінноти в напрямі Афґану. Сталін скликав нараду комінтерну в афґанській справі. Постановили оживити комун. акцію в Афґані й Індії.

Перша вістка від Бирда з Антарктика.

Ню Йорк, 20. січня. „Ню Йорк Таймс" одержали радіотелеграму від свого кореспондента Руселя Овена, співучасника Бирдової виправи, надану з ледових гір Антарктику. Радіотелеграму надав радіооператор Карло Петерсен. В перших днях січня виправа вирушила із собаками, запряженими до санок із Заливу Китів через Ледяну Барієру до місця віддаленого 20 км. Є це біля давнього операційного Амундсенового становища. Місце доволі гладке, що надається до старту й причалювання літаків.

—o—

НОВИНКИ

— **Влом до редакції „Діла".** В ночі з четверга на пятницю львівські вломники у своїм систематичнім огляді місцевих кас відвідали також і „Діло". До будинку „Просвіти" ввійшли вони імовірно в 4-ій год. перед досвітком, коли до друкарні приходять деякі робітники. До льокалю редакції та адміністрації ввійшли вони „нормально", відчинивши витрихами вертгаймівські замки. З бюрка директора адміністрації взяли вони лише дрібні гроші. Залізна каса, що стоїть у бічній телефонній кімнаті була, як звичайно, відчинена, на знак, що в ній збережені на спомин зразки старої австрійської та російської валюти. Злодії, що є ревними колекціонерами нової валюти, лишили нетиканими, з погордою, всі ті старі гроші. У кімнаті головного редактора, в бюрку, також шукали за грішми і витрусили з нього багато рукописів, листів та часописів і книжок. Відійшли тихо, так само як увійшли, імовірно розчаровані, що не найшли грубих долярів.

— **Розвязування „Луґів".** „Дзєннік" станиславівського воєвідства за грудень 1928 повідомляє про розвязання 9 лугових товариств у Рогатинщині (Уїзд, Потік, Помонята, Хохонів, Жовчів, Колоколин, Григорів, Яхче і Дрищів). Після того розвязано ще дальші лугові товариства в Рогатинщині в таких селах: Бабухів, Конюшки, Дібринів, Залипе, Підгороде, Обельниця і Вища. Передше вже розвязано „Луги" в Псарах. Деговій

і Лучинцях. З сорок кількох „Лугів“ у повіті лишилося ледви кілька.

— **Україніка.** У берлінській „Берзен-Цайтунг“ з дня 4-го і 11-го ц. м. находимо дві вступні статті про українську справу: „Українське питання“ і „Бесарабське питання“ капітана Ганса Роде.

— **Гурток ім. Ольги Кобилянської.** У Чернівцях заснувався гурток буковинських критиків, які хотять видати низку студій про культурне та літературне життя на Буковині, перед війною і після війни. Головна їх мета: „посередничити між культурою села і міста, між інтелігентом і мужиком“.

— **Гімназійні реформи.** Зміна пляну годин, яку заводить міністерство освіти, має на меті, як каже „Дзєннік Устав“ узгіднити плян нижчої гімназії з вищою. Скількість годин на тиждень буде зведена до 30. Від шкільного року 1929-30 година лекції тріватиме 50 хвилин.

— **Командант поліції у спілці з бандитом.** У Камінці Струмиловій арештували місцевого команданта поліції Новака, який увійшов у порозуміння з бандитом Лиском, намовляючи його вбити домовласника Очковського. Новак мав роман з жінкою Очковського і хотів його позбутись. Лискові він пропонував гроші, коли вбє Очковського, вспокоюючи його, що він подбає, щоби ніхто про це не довідався. Новака відставили до вязниці в Золочеві.

— **Траґедія в ресторані.** У Варшаві застрілився станиславівський майор Гартінг, який виїхав туди для полагоди якихось справ. Зайшовши до ресторану в товаристві одної дами і одного ротмістра, попав у конфлікт з одним урядовцем міністерства військових справ, який образив даму, що сиділа з Гартінгом. Пяний урядовець спровадив інспекційного офіцира з команди міста, щоби завести Гартінга та його товариша до команди. Гартінг почав суперечку з інспекційним офіцером. Коли в це вмішалась дама і зневажила Гартінга, він вражений у своїй чести застрілився у присутности всього товариства.

— **З Українського Наукового Інституту в Берліні** пишуть нам: Дня 18-го ц. м. відбудеться тут відчит інж. екон. А. Базилевського п. з. „Вигляди організації хліборобської кляси в межах української консервативної держави“.

— **Жертви науки.** Два льондонські, 29-літні брати, лікарі Сміт, відомі дослідники недуги рака, підрізали собі горло. На дверях лишили таку заяву: „До відома народу! Ми присвятили своє життя дослідам рака і через це збідніли. Причиною нашого вчинку — нужда. Життя не вартне того, щоби жити“. Сміти оголосили кілька цінних студій. Працювали над радом і лікували ним, витрачуючи на це всі свої засоби. Державна підмога, щодо якої вони робили заходи, спізнилася.

— **Що таке словяни?** В останнім числі румунського журналу „Нова Румунія“, видаваного французькою мовою, находимо пікантну статтю Жоржа Греціяно „Про етнічні меншости в Румунії“. Послухайте: „У Румунії живуть такі словяни: поляки, росіяни, русини, українці та болгари... Молдавія була від віків у близьких звязках з Польщею і підпала під вплив її цивілізації. Підчас ріжних громадянських воен, революцій і національних повстань у 19 віці, численні польські емігранти виемігрували на Буковину, Молдавщину і до Бесарабії. Звідси деякі румунські прізвища мають закінчення на „скі“. Росіяни є з одного боку вірними підданими царя: вони вприпнули в 1812 р., коли Романови анектували цю багату провінцію, а з другого боку русифікованими молдаванцями. Українці, що живуть здебільша в околиці Хотина і звідти виемігрували на Буковину, стали поселенцями в Бесарабії під насильними заходами ріжних царських урядів, які заступили ними румунських селян“. Одним словом: словяни це непорозуміння; чиста нація це румуни.

— **Ріжні вістки.** У Парижі докопались після двох літ праці до теплих джерел на глибині 500 метрів; їх ужиють до місцевої великої купальні. — У Тоскані, в м. Чітта ді Кастельо відчули цими днями сильний землетрус напротязі 5 секунд. Населення втікло з домів, хоча було студено. Шкід не було. — По причині заметілі Ленінград відрізаний від інших міст. — Ліндберґ приняв пропозицію панамериканського летунського тов-а, аби перший почав постійну комунікацію між Гаваною і панамським каналом. — Жінка мадярського премієра Бетлена, Марія, стала письменницею. Її книжка „Оповідання сумного міста“ перекладена на італійську мову. Весною має йти в Міляно та Будапешті її нова песа. — Другий 19-літній син англійського князя Пемброк виїхав до Німеччини, щоби стати фільмовим актором. — Нова рекордова ціна на ню-йорській біржі така: за одно місце маклера заплатили 600.000 дол. Европейський конгрес дентистів призначений на 18. травня в Будапешті. — З французької африканської леґії втік один австрієць, один англієць і один румун. — Потонув англ. рибальчий пароплав „Томас Гарді“ на півн. морі з 16 людьми. — Помер паризький лікар Фердинанд Відаль у 67 р. життя, відомий з дослідів над черевним тифом.

— **Доля наших співаків.** Черновецький „Час“ повідомляє, що два наші співаки Д. Руснак і О. Гишка, які виїхали осінню „в світ за очі на заробітки“ спершу пристали до хору донських козаків, а потім розїхались. О. Гишка виїхав до Міляно продовжувати науку співу, а Д. Руснак виступає як соліст в українських піснях у... російськім хорі, що тепер виступає в Ніцці, а звідти їде до Італії.

— **Селянин, що має привиди.** Є ним Іван Галак, 52-літній господар з Урича зі Скільщини. Від осени минулого року його навідують марева святих. Перше явилось йому, коли пас коні на леваді. Він побачив хоругов, крест і Св. Тайни, а в згуках небесних дзвонів почув пророцтво, що спатиме три дні. Так і сталось. Коли прокинувся після трьох днів, почав по наказу нової неземної постаті будувати каплицю та катакомби. Йому допомогли у цьому місцеві селяни та доокличні. Люди зїздаються з ріжних сіл і слухають Галака, який почуває себе покликаним проповідувати слово боже.

— **Легкий заробіток.** Недавно, перед Різдвяними святами, париська фірма Муссу дала до всієї мадярської преси великі оголошення про жіноче білля та шовки. При замовленні треба було вислати їй 25 франків задатку. Таких найшлось багато, але ніодин із них не дістав нічого. Цими днями вернулось з Парижа до Будапешту яких 150 переказів по 25 франків, тому, що ошуканець, який дав це оголошення вважав розумним завчасу щезнути.

— **Серце ката.** Париський кат Дайблер виграв цікавий процес. Він домагався виселення одного комірника в своїм домі, щоби заняти його мешкання. У мотиві своєї скарги він додав лікарське свідоцтво, вказуючи на те, що він нездужає на серце і не може ходити по сходах. Суд признав його скаргу виправданою. Видко, що сходи роблять на ката більше враження, ніж вид засудженого, коли він його вішає.

— **Анальфабети в Мадярщині.** Школи в столиці цеї держави зовсім не відповідають імпозантному, европейському виглядові міста. Вони тісні, негигієнічні: в одній малій кімнатці сидить нераз збитих 60—70 дітей. У Будапешті є 44 анальфабетів, а в сусіднім місті Вац 10 проц. населення. В усій Мадярщині є 15 проц. неграмотних.

Театри.

Великий Міський Театр:
Вівторок 22-го, г. 7·30 веч. „Мадам Батерфляй“, виступ японської співачки Теіко Ківа.

Кіна.

„Апольльо“: „На провесні“ Жеромського.
„Лев“: „Тінь гарему“.
„Оаза“: „Шпигун“.
„Палас“: „Венецький карнавал“.
„Фатаморгана“ „Пікова дама“.

З судової салі.

Евген Скіцький та Іван Штокало перед судом присяглих.

Другий день розправи.

В пятницю 18. січня ц. р. продовжувано дальше розправу проти обох обвинувачених. На салі нині більше публики і більше заціkавлення розправою.

Внесення обор. д-ра Глушкевича.

На вступі нинішньої розправи просив обор. д-р Глушкевич трибунал покликати цілий ряд свідків, передовсім чотирьох засуджених наглим судом, на ту обставину, що вони не втаємничували ані обв. Скіцького, ані обв. Штокала про напад на почту та що обв. Скіцький не був у середині, в почт. бюрі разом з ними. Дальше просив покликати родичів обв. Скіцького на ту обставину, що критичного дня обв. Скіцький був убраний в темне убрання, а не в ясне, як це зізнавали свідки, почтові урядники, а до того мав вишивану сорочку, а не ясну з ковнірцем. Батька обв. Штокала просить обор. переслухати на ту обставину, що він сам особисто був присутній при замовлюванню авта Ординцем і бачив, як цей вписував до книги замовлень та лишив 1 долар завдатку. Крім того просить покликати цілий ряд інших свідків.

Прок. Сивуляк спротивився всім внесенням оборони, кажучи, що вони неістотні або маловажні для справи.

Обор. д-р Глушкевич у своїй репліці збивав узасаднення прокуратора і пригадав трибуналові, що безпосередніх, матеріяльних доказів вини обвинуваченим не подано в акті обвинувачення та просить ще раз, щоби трибунал прихилився до внесень оборони. При тому зазначує, що зізнання запропонованих свідків внесуть богато освідомлення до цілої справи, тим більше, що є лише психольоґічні познаки вини обох обвинувачених.

Трибунал по півгодинній нараді допустив кількох важніших свідків (чотирох засуджених наглим судом і родичів обох обвинувачених).

Після того перервано розправу на кілька днів, аж засуджені наглим судом приїдуть до Львова.

За зневаження державного прапору.

Того самого дня (18. січня ц. р.) відбулася розправа перед звичайним трибуналом проти трьох молодих селян зі села Вільки ад Вербиця, пов. Рава Руська, а саме: Теодора Ярмоли, 21 літ, гр.-кат., Андрія Ґіля, 21 літ, гр.-кат., жонатого, та Івана Зради, 18 літ, гр.-кат. Розправі проводив радн. Зґуральський.

Прокуратура обвинувачувала тих трьох молодих селян за те, що вони зневажили і знищили державну хоругов у дні 10/XI. 1928 р., якою був прикрашений шкільний будинок у селі Вільці ад Вербиця, чим допустилися злочину з 22 арт. розп. През. Річп. і з § 468 карного закону. Обвинувачені справді признались на поліції та перед слідчим судею до злочину, але зазначили, що зробили це на те, щоб напакостити учителеві, а не тому, що є членами руханк.-пожар. т-ва „Луг“, як це казав прокуратор. На розправі признались всі три обвинувачені до вини, але ще раз зазначили, що знищили хоругов лиш тому, що учитель Манік лаяв їх образливими словами кілька днів перед державним святом.

На питання обор. д-ра Ганкевича відповідають, що в селі висіли того дня ще й на інших будинках польські хоругви, але їх ніхто навіть не доторкнувся.

Переслуханий св. Манік, учитель, признається, що накинувся з лайкою, але лише на малих дітей, що бігали біля школи, а не на хлопців, які стояли тоді на дорозі.

Трибунал по нараді засудив обв. Ярмолу на 2 і пів місяця тюрми, а обв. Ґіля і Зраду по 2 місяці із завішенням кари. Обв. Ярмола мусить свою кару відсидіти, тому, що вже був караний. Замітне, що трибунал відкинув свідків оборони (д-ра Дашкевича) на ту обставину, що руханково-пожарничі т-ва „Луг“ є цілком аполітичні.

Дописи.

РУДКИ. (Спростування). На донос з Рудок дістали ми таке спростування: Покликуючися на постанови обовязуючого пресового закона, прошу дотично поміщеної в часописі „Діло“ з дня 12. I. н. р. ч. 8. дописі „З Рудок. Український посол проти Рідної Школи і Просвіти“ помістити в тійже часописі слідуюче спростовання: Неправдою є, нібито підписаний на засіданні громадської Ради в Купновичах Старих дня 1. січня 1929 старався зогидити нашу найціннішу українську інституцію „Рідну Школу“, і промовляв проти уділення

підмоги для „Рідної Школи“, а за те правдою є, що підписаний представив потребу жертвенности на „Рідну Школу“, закликав до ухвалення підмоги для „Рідної Школи“, але при тім піддав критичній оцінці теперішний провід „Рідної Школи“, та голосував згідно зі своєю прожовою разом з радними своїми однодумцями за вставлення у буджет громадський підмоги для „Рідної Школи“, що остаточно сам дописувач признає. Неправдою також є, що я на цім засіданні виступив проти підмоги для Тов. „Просвіта“, а за те правдою є, що я промовляв і ставив внесення на уділення підмоги філії „Просвіти“ в Рудках і Читальні „Просвіти“ в Куновичах Старих, а то з цеї причини, що філія „Просвіти“ в Рудках цілком не чинна для браку фондів, а Читальня „Просвіти“ в Купновичах стративши все майно в часі війни досі є без жадної бібліотеки. — З поважанням **Микола Рогуцький**. Купновичі Старі, 15 січня 1929.

КОСІВ. (Перед виборами до Каси Хорих у косівському повіті). Дня 17. лютого відбудуться вибори до Каси Хорих у Косівщині, де українських обезпечених і працедавців є цілих 80 проц. Самозрозуміло, що українці повинні взяти Касу Хорих у свої руки, проти чого не повинна мати нічого ніяка людина з почуттям справедливости. Одначе не так у нас, де чужі чинники розсілися в Касі Хорих і хочуть верховодити в ній і дальше. Щоб виборoти українському елементові належне йому представництво в Касі Хорих, завязалася у нас екзекутива обєднаних українських комітетів для переведення виборів до Каси Хорих у косівському повіті, в склад якої увійшли громадяни, які дають запоруку, що поведуть справу вміло — на добро всього заінтересованого населення. Екзекутива заслуговує на повне довіря всіх українців, обезпечених і працедавців, і тому всі її почини й заходи треба піддержати як слід. Зокрема проситься всіх заінтересованих: 1) не вдаватися тепер в ніякі звязки з чужими для українського обезпеченого угрупуваннями, 2) не давати втягнути себе на листи кандидатів, які будуть творити чужі підприємці чи навіть чужі нам робітничі угрупування (всякі „związki“), ані таких лист не підписувати, бо вони всі мають на меті розбити українських обезпечених на те, щоб самим найбільше скористати, що нам вже життя показало, 3) взяти всім українським виборцям без винятку участь у голосуванні, 4) голосувати тільки на одну українську лісту, яку на днях оголосить екзекутива, 5) не піддатися евентуальним погрозам працедавців-фірм, які хотілиб вас примусити голосувати на їх чи іншу лісту, 6) всякі зарядження чи інструкції, видані екзекутивою, виконувати в час солідно і совісно, 7) про всякі евент. надужиття чи погрози заінтересованих осіб або фірм подавати негайно до відома екзекутиві (канцелярія адвоката д-ра Рондяка). Здаємо собі вповні справу з того, що противна нам сторона вжиє при виборах ріжних засобів, як підкупство, застрашування, спекуляції, приманювання ріжними обіцянками, маючи до розпорядимости свої капітали. Ні спекуляцій, ні капітали чужинців нехай нас не лякають! Навпаки: нехай нас більше гартують, єднають! Побіда наша певна, бо за нами право і наша сила — вміймо їх тільки добре використати!

Літературний куток.

— Помер у 71. р. життя чеський письменник Франта Жупан. Його дійсне прізвище Франц Прохазка. Він був ґімназійним учителем від 1886. Написав цілу низку історичних оповідань, з вояцького життя, маломістечкового та шкільного. Славним став 2-томовою повістю „Пепанек Нездара“, що є малюнком життя нероби, по зразку американських авторів. Гумор Жупана мав сильну своєрідну домішку.

— За минулий рік признанено в Німеччині т. зв. нагороду Кляйста за новелі „Бунт рибалок з Св. Варвара“. Автор: Сеґерс. Німець? скандинавець? анґлієць? Читачі не знали, чи це переклад чи оригінал. Тим менше сподівалися, що його притаєне імя — Анна. Муж довіря, який має право сам призначувати цю визначну нагороду, Ганс Генні Ян, каже про своє рішення так: „Я признав її 28-літній Анні Сеґерс, тому, що відчув її сильний талант у формі. При великій ясности та простоті будови речень і добору слів в обох новелях її збірки відчуваємо супроводний тон ріжностороннього змісту, що доводить акцію до великого напруження“. Який зміст цієї книжки? Проста історія життя бідних рибалок на двох-трьох острівцях. Вони їдуть на море, в сонце чи мряку, щоби для великого підприємства, яке їх наймає, ловити рибу. Вічно бідують, боряться між собою за два сотики, гдядять на злиденні діти, інколи бунтуються. Та тоді звичайно зявляється між ними „промовець“, який уміє їх заохотити до праці і витягнути на нову морську нужду. На його голову розписують нагороду: хто з них позбудеться його? Рибалки там змальовані могли би бути кожної національности: кельтійські або балтійські. Сюжет має наскрізь загально-людський характер.

Цікаве, що Анна Сеґерс друга жінка, яка дістала Кляйстову нагороду. Перед нею нагородили Агнес Міґель.

Нові книжки й журнали.

Sprawy Narodowościowe. czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych. **Treść:** 1) Stanisław Thugutt: Edward Maliszewski 2) Mieczysław Przyski: Mniejszości językowe w Prusach w świetle spisu 1925 r. 3) Dr. J. Stankiewicz: Narzecza języka białoruskiego. 4) Mirolub: Wyrok Stałego Trybunału sprawiedliwości w sprawie szkół mniejszościowych na Górnym Śląsku. Kronika. Nr. 5. listopad 1928. R. II. Warszawa.

Slovansky Prehled. Sbornik pro poznávání politického, hospodarského, sociálniho a kulturniho zivota slovanskych státu a narodu. R. XX. c. 10. v Praze 1928.

International Trans-continental Foot Race. Starting Sunday. March 31 st. 1929. Second Annual.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. Іван Рудницький, парох Чертежа, журавенського деканату, помер дня 1. січня 1929 р. в 58 році життя а в 34-ім священства. Як парох Чертежа, де перебував останніх 22 роки, старався піддвигнути економічно своїх прихожан і оден з перших заложив в Чертежи при церковнім братстві молочарню. Молочарня ся перетрівала воєнне лихоліття і сьогодня крім головної відбірні, поміщеної в братськім домі, має в селі ще 2 філії. Знаний був Покійний зі своєї гостинности, всіх радо принимав в своїм домі і робив докори, коли хто минав його хату. Доказом поважання і любови, якими тішився Покійний серед всіх без ріжниці стану і народности, були похорони, в яких взяло участь не лиш около 20 священиків, але також крім місцевих прихожан, богато селян і інтеліґенції з ближчих і дальших сіл. В. Й. П.!

ОГОЛОШЕННЯ

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

На Фонд Направи Українського Академічного Дому у Львові зложили дальше в золотих: Олексюк Василь Володимирці 1, Карманський Михайло, Добромиль 3, Сосновська О., Добромиль 3, Герега Марія, Добротвір 5, Крук Андрій, Соколів 2·50, Карамбович Олена, Делятин 2, Полудяк Ю., Чертіж 5, Чемеринський Ан., Будзанів 4, Шостак Евген, Белз 2·50, Букачевський Вол., Бариш 0·50, о. Жарський Іван, Глудно 2, С. Михайло 2 о. Порайко Іван, Станиславів 10, Бажанський М., Снятин 0·50, Кузьмів Остап 5, Бачинська Ольга, Стрий 10, Михайло Ґеник Березовський, Стрий 5, Ермолаїв Микола, Варшава 5, Гладюк Степан, Магерів 2, о. Вільчинський, Станиславів 1, о. Галібей Іван, Сковородки 5, Ярема Михайло, Глудно 2, Прититка Яків, Золочів 1, інж. Ганота Михайло, Львів 10, о. Матковський Северин, Боссири 10, (збірка), Кук Михайло з Матуова 1, Немпак Василь, Янів 2, о. Тимчишин Евген, Білич гор. 1, Юращук Михайло, Новосілки 2, д-р Гвоздецький Евген, Львів 25, о. Мартинюк Ярослав, Салаши 2 зол.

ВП. Жертводавцям Видїл Товариства Прихильників Освіти у Львові складає щиру подяку. (Дальше виказ буде.)

Студії ветеринарії в Берні Мор. Т-во українських ветеринарних медиків у Берні повідомляє, що вписи на літній семестер 1928-29 тривають від дня 9. до 16 лютого 1929. Потім можна ще додатково записатись на протязі 3-тьох тижнів по звичайних записах. Кожний мусить привезти: 1) матуральне свідоцтво з гімназії або реальної школи, 2) метрику, 3) свідоцтво приналежности, 4) свідоцтво убожества, якщо буде домагання зниження шкільної оплати; крім того 5) студійний пас. Без того останнього не приймають. Вписове разом з матрикуляцією виносить наперше 350 кор. чеських, у дальших семестрах 250 к. ч. Удержання місячно (харчі і помешкання) 500 к. ч. Ті, що думають приїхати, нехай візьмуть посвідку від родичів, що будуть тут студіювати за свої гроші, на підставі чого чеський консулят видає візи і не ставить перешкод у виїзді з краю. Потім петент пришле зараз же на адресу нашого Товариства відпис матурального свідоцтва, на підставі чого тутешня школа видасть потвердження, що нічого не має проти його приняття до школи. Те потвердження відсилаємо дотичному кандидатові до краю, бо воно йому потрібне для одержання від польських властей студійного пасу. — Наша адреса: Anton Mospaniuk, Spolek ukr. vet. med. Vop. Skola zverol., Brno. C. S. R.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

КОМУНІКАТ.

Виключно для обезпечених членів „Заведення Обезпечень Умових Робітників“ у Львові будуть вільних до винайму у комірнім домі у Львові при вул. Стрийській, **78 помешкань** по 1—3 кімнат з кухнею і принал. і 5 кавалерських кімнат **від 1. квітня 1929 р.** Прохання щодо їх винайму можна вносити **виключно на окремих** квестіонарях, які видає протокол подавч. „Заведення Обезпечень Умових Робітників“ у Львові, вул. Пекарська 1 а. I. пов. від 8. г. до 14-ої попол. **Вносити їх можна до 5-го лютого 1929 р. включно і невідклично.** Пізніших прохань розглядати не будуть.

Петенти, яким не признали прохань при роздачі помешкань у комірнім домі „Заведення“ при вул. На Байках, повинні наново внести прохання на приписових квестіонарях, якщо ще рахують на помешкання. 1299 1—2

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.